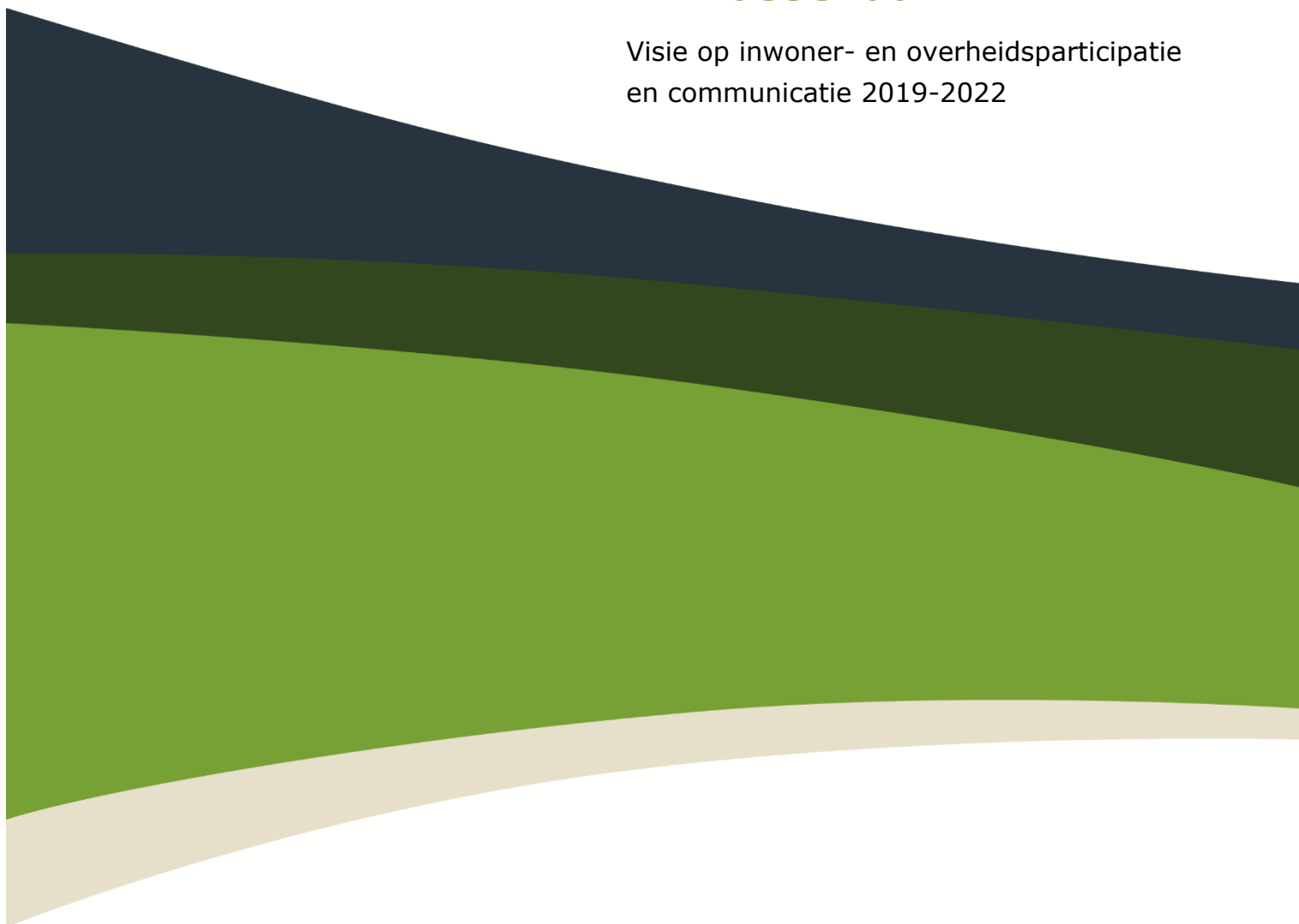

ZO WERKEN WIJ SAMEN in Wassenaar

Visie op inwoner- en overheidsparticipatie
en communicatie 2019-2022

Inhoud

Zo werken we samen in Wassenaar	1
1. Inleiding	1
2. Voorgeschiedenis en bronnen	2
3. Waarom participeren?	2
4. De theorie van participatie: vormen, gradaties en rollen	3
4.1. Definities.....	3
4.2. Rol van de gemeente	4
4.3. Rol van de inwoner.....	5
5. Waar staan we nu en waar gaan we heen?.....	5
5.1. Bestuurskrachtmetering 2016	6
5.2. Waarstaatjegemeente	6
6. Wanneer, hoe, wie en wat: spelregels voor participatie	6
6.1. Inwonerparticipatie: de gemeente neemt het initiatief.....	7
6.2. Informatie en communicatie bij participatietrajecten	8
6.3. Overheidsparticipatie: de maatschappij neemt het initiatief	10
7. Experimenteren met nieuwe vormen van participatie	12
Bijlage 1: Communicatietoolkit op basis van levensstijlen	13
Meeweten	14
Meedenken	15
Meewerken	16
Meebepalen.....	17

Zo werken we samen in Wassenaar

Visie op inwoner- en overheidsparticipatie en communicatie 2019-2022

(2/19/029187/120195)

"De komende raadsperiode zal de coalitie vol inzetten op het stimuleren van inwonerparticipatie en burgereigenaarschap. De inwoner moet in een vroegtijdig stadium op een goede manier bij het beleid worden betrokken. Inwonerparticipatie vraagt ook iets van inwoners. Draagvlak is namelijk niet hetzelfde als inspraak. Het gaat er om inwoners te steunen die mee willen denken, werken en doen. Inwoners zullen, als ze wat willen bereiken, zelf initiatieven moeten nemen, en de gemeenteraad is er vervolgens om die initiatieven -mits goed onderbouwd en realistisch- te ondersteunen. Want de gemeente is er vóór, maar vooral ook ván de inwoners van Wassenaar."

(Uit het coalitieakkoord 2018-2022 'Wassenaar: Zelfstandig en Verantwoordelijk. Een aantrekkelijk en duurzaam dorp voor iedereen')

1. Inleiding

Het rapport van de Rekenkamercommissie uit 2018 over burgerinitiatieven, *De burger neemt het initiatief*, geeft aan dat 'constructieve samenwerking' de succesfactor is voor het realiseren van burgerinitiatieven, die de meeste ruimte biedt voor verdere ontwikkeling door initiatiefnemers en gemeente. Het rapport geeft de gemeente de aanbeveling 'op maat' in te spelen op burgerinitiatieven, met een passende rol, werkwijze en bijdrage. Het doet daarvoor de volgende (deel)aanbevelingen:

- Maak als raad en college afspraken over een goede aansluiting op de gemeentelijke inzet bij nieuwe initiatieven uit de samenleving.
- Zorg dat een deel van de gemeentelijke middelen (capaciteit, materieel en geld) flexibel ingezet kan worden.
- Investeer in een organisatie die van buiten naar binnen werkt.

Ook de ambities uit het coalitieakkoord zijn helder: de gemeente Wassenaar wil inwoners meer vrijheid en verantwoordelijkheid geven om zelf invulling te geven aan de leefomgeving. De maatschappij ontwikkelt zich immers steeds meer tot een participatiemaatschappij of 'doe-democratie'. Voorheen draaide participatie vooral om het vergroten van de betrokkenheid van inwoners bij het beleid dat de gemeente bedacht en uitvoerde. Nu is steeds vaker de vraag hoe de gemeente het best kan aansluiten bij wensen en initiatieven uit de samenleving zelf.

Inwonerparticipatie is niet nieuw in Wassenaar. Door de jaren heen hebben diverse participatieve trajecten in Wassenaar plaatsgevonden, in verschillende vormen en met wisselend succes. De Werkgroep Betrokken Burger van de Wassenaarse raad stelde in 2013 het rapport 'Allemaal burgers' op. Dit rapport bestond uit een inventarisatie van instrumenten en gaf aanbevelingen om de betrokkenheid van burgers bij de lokale politiek te vergroten. Inmiddels zijn die aanbevelingen uitgevoerd en is het tijd voor actualisatie.

Als bestuur hechten wij veel belang aan een sterke sociale cohesie en een goede samenwerking met inwoners en ondernemers. Participatie en communicatie maken daarvan een belangrijk onderdeel uit. Vanuit het uitgangspunt dat Wassenaar een gemeente is waarin de kracht van de samenleving wordt benut en iedereen meedoet, wordt de focus gelegd op versterking van de (inwoner)participatie. Met deze nota leggen we de basis om op een gestructureerde manier met inwoners, ondernemers en instellingen te communiceren, hen te stimuleren om te participeren en hen daarbij te ondersteunen.

2. Voorgeschiedenis en bronnen

Het beleid en de spelregels die wij in deze nota verwoorden, vindt niet plaats in een vacuüm. We borduren voort op drie verordeningen:

- Verordening op het burgerinitiatief uit 2006
- Referendumverordening Wassenaar 2014
- Wijziging inspraakverordening en samenspraak uit 2015

Daarnaast hebben wij ons gebaseerd op de volgende documenten en werkwijze:

- *Allemaal burgers: Over het betrekken van burgers bij de lokale politiek* (Nota van de werkgroep Betrokken Burger, 2013).
- *Bestuurskrachtmeting Wassenaar: leren en ontwikkelen* (BMC Advies, december 2016).
- *De burger neemt het initiatief: Inventarisatie en Handreiking Burgerinitiatieven in Wassenaar, Wassenaar, Oegstgeest en Leidschendam Voorburg* (Rapport van de Rekenkamercommissie, 2018).
- Coalitieakkoord 2018-2022: *Wassenaar: Zelfstandig en Verantwoordelijk. Een aantrekkelijk en duurzaam dorp voor iedereen.*
- *Waarstaatjegemeente.nl* 2018.
- Factor C, de door de overheid beproefde methode die de ambtelijke organisatie hanteert om op omgevingsgerichte werkwijze te werken.

3. Waarom participeren?

Het hoofddoel van ons participatiebeleid is het **versterken van de lokale democratie**. De participatiesamenleving grijpt voor een deel terug naar meer directe en deliberatieve vormen van democratie. Bij een deliberatieve democratie staat informatievergaring, overleg en uitwisseling van argumenten centraal. Het is dan ook zaak de representatieve democratie te verbinden met directe en deliberatieve vormen van democratie, zodat een meervoudige democratie ontstaan die de band tussen politiek en samenleving versterkt.

In een participatiesamenleving, of doe-democratie, nemen betrokken inwoners meer initiatief en verantwoordelijkheid: voor zichzelf, voor elkaar en voor het verbeteren van de eigen leefomgeving. De gemeente ondersteunt en faciliteert dit. Samenwerking en de uitwisseling van ideeën leiden tot meer begrip voor elkaars standpunt. Zo willen wij het **draagvlak vergroten en de burgers tevredenheid bevorderen**, zowel voor gemeentelijke als voor particuliere plannen die de leefomgeving raken.

De Wassenare samenleving beschikt over veel kennis en ervaring, die van grote toegevoegde waarde kunnen zijn. Met een helder participatiebeleid willen wij die **maatschappelijke kracht optimaal benutten**. Wij brengen de kennis en kunde van onze inwoners in binnen de gemeentelijke organisatie (van buiten naar binnen) en openen onze deuren naar de samenleving om goed te luisteren naar wat er speelt en te weten welke initiatieven we -al dan niet met gemeentelijke ondersteuning- aan de maatschappij kunnen overlaten.

Door ook zelf inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties actief te betrekken bij de gemeentelijke beleidsvorming en uitvoering, verhoogt de gemeente de kwaliteit van de plannen. Een transparante belangenafweging zorgt ervoor dat een zorgvuldig besluitvormingsproces kan plaatsvinden, met een grotere kans op een gedragen en kwalitatief hoogwaardig resultaat. Door belanghebbenden een rol te geven in de totstandkoming van het resultaat, vergroot de gemeente de legitimiteit van haar besluiten en van de manier waarop zij deze uitvoert.

Een gedeelde visie op participatie - en een goede inrichting en uitwerking daarvan – draagt bij aan een **constructieve dialoog tussen inwoners en gemeente**. Communicatiemiddelen, -kanalen en -uitingen kunnen beter worden afgesteld, zowel op voorkeuren en behoeften van inwoners als op de rolverdeling tussen gemeente en inwoners in een bepaald traject. Hierdoor verbetert de onderlinge communicatie en ontstaat een beweging 'van buiten naar binnen'.

4. De theorie van participatie: vormen, gradaties en rollen

4.1. Definities

De rol van de overheid verandert. In de samenleving is het niet meer altijd vanzelfsprekend dat de overheid de eigenaar is van het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Dat betekent dat we steeds meer samen over problemen en oplossingen gaan praten en nadenken. In **samenspraak** dus. De gemeente Wassenaar betreft inwoners, ondernemers, instellingen en organisaties zo veel mogelijk bij het maken en uitvoeren van haar beleid. Dat heet **inwonerparticipatie**. Het initiatief ligt dan bij de gemeente.

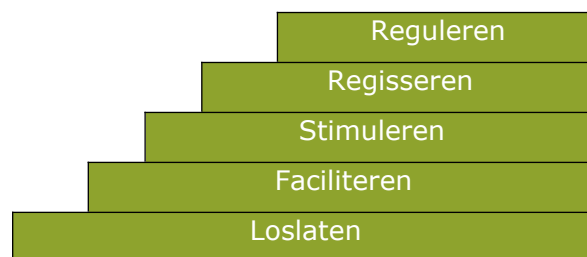
Steeds vaker pakken inwoners ook zelf het initiatief om hun leefomgeving te verbeteren. Niet omdat ze er alleen zelf beter van worden, maar omdat iedereen daar beter van wordt. Dit noemen we **burgerinitiatieven of maatschappelijke initiatieven** (in dit document gebruiken we de laatstgenoemde term, omdat de term 'burgerinitiatief' ook wordt gebruikt voor het recht van de inwoner om een onderwerp op de agenda van de raadsvergadering te plaatsen). Wanneer bij zo'n initiatief samenwerking of ondersteuning van de gemeente wordt gevraagd, heet dit **overheidsparticipatie**.

Voor het toepassen van participatie kunnen we formele en informele vormen van participatie onderscheiden. **Formele vormen van participatie** zijn vastgelegd in wet- en regelgeving, zoals het inbrengen van een zienswijze voordat de gemeente een besluit neemt. In Wassenaar hebben we ook verordeningen, die inwoners het recht geven op het aanvragen van een raadgevend referendum of het recht om een onderwerp op de agenda van de raad te zetten. Bij **informele**

vormen van participatie gaat om niet-juridische manieren van betrekken van inwoners, ondernemers en organisaties.

4.2. Rol van de gemeente

De gemeente kan verschillende rollen aannemen, afhankelijk van het onderwerp of de fase van beleidsvorming. De rol die de gemeente aanneemt, is bepalend voor de ruimte die inwoners krijgen om invloed uit te oefenen op het maken of uitvoeren van beleid. Mogelijke rollen van de overheid zijn: reguleren, regisseren, stimuleren, faciliteren en loslaten. Je kunt die rollen zien als een soort trap, de overheidsparticipatieladder. Bij de hoogste trede is er sprake van overheidssturing, terwijl de overheid bij de laagste trede geheel afwezig is. De invloed van de inwoners is dan het grootst.

Overheidsparticipatieladder, Raad voor Openbaar Bestuur (ROB)

Reguleren: regulering door wet- en regelgeving is het zwaarste instrument dat de gemeente kan inzetten. Als consequentie van dit middel kan de gemeente regels ook handhaven en overtreding daarvan sanctioneren. De gemeente is hierbij duidelijk de enige initiatiefnemer, kadersteller, procesbewaker en uitvoerder tegelijk.

Regisseren: hierbij hebben ook andere partijen een rol, maar de gemeente behoudt de regie. De gemeente is hierbij met name procesbewaker. Zij kan tegelijkertijd initiatiefnemer, kadersteller en voor een deel ook uitvoerder zijn, maar dat hoeft niet per se. Andere partijen kunnen ook initiatiefnemer of uitvoerder zijn.

Stimuleren: hierbij heeft de gemeente de wens dat bepaald beleid van de grond komt, maar de realisatie daarvan laat zij over aan anderen. Zij zoekt slechts naar mogelijkheden om die anderen in beweging te krijgen. De gemeente neemt hierin het initiatief en zij kan kaders stellen. Andere partijen hebben de rol van procesbewaker of uitvoerder.

Faciliteren: de gemeente faciliteert indien het initiatief van elders komt en zij er belang aan hecht om dit mogelijk te maken. De overheid kan hierin, samen met de initiatiefnemer, een uitvoerende rol pakken. Ook kan zij kaders stellen voor de verwezenlijking van het initiatief. Zij is geen initiatiefnemer of procesbewaker.

Loslaten: Wanneer de gemeente een taak helemaal loslaat, heeft zij noch inhoudelijk, noch in het proces enige bemoeienis.

4.3. Rol van de inwoner

Ook de inwoner kan verschillende rollen vervullen, afhankelijk van de rol die de gemeente kiest voor een bepaald beleidsterrein of in een bepaalde fase van beeldsvorming. Er wordt uitgegaan van vier niveaus die gaan gepaard met een toenemende invloed van de burger op het proces en de uitvoering. Het theoretische model dat wij hiervoor hanteren, is afgeleid van de overheidsparticipatieladder en mede gebaseerd op de methode Factor C: de door de overheid beproefde en breed gehanteerde methode om op een omgevingsgerichte manier te werken.

Meeweten

Strikt genomen is meeweten geen participatieniveau, maar een voorwaarde om te kunnen participeren. Wanneer inwoners alleen mogen meeweten, bepaalt de gemeente zelf de agenda voor besluitvorming en houdt zij betrokkenen slechts op de hoogte. Plannen worden opgesteld zonder dat belanghebbenden er invloed op hebben.

Meedenken

De gemeente denkt samen met betrokkenen na over problemen en oplossingen bij het ontwikkelen van beleid en de uitvoering ervan. De gemeente inventariseert meningen, ervaringen en ideeën, maar uiteindelijk neemt het bestuur het besluit. Dit besluit kan afwijken van wat gesprekspartners hebben ingebracht. Een afwijkend besluit wordt altijd beargumenteerd en gecommuniceerd.

Meewerken

Bij meewerken dragen belanghebbenden actief bij aan het maken en uitvoeren van de plannen.

Meebepalen

Wanneer de belanghebbenden meebepalen, krijgen zij maximale invloed op het besluitvormingsproces. Het gemeentebestuur geeft de keuze aan de belanghebbenden en verbindt zich hieraan tijdens de besluitvorming.

	Meeweten	Meedenken	Meewerken	Meebepalen
Reguleren	x			
Regisseren	x	x		
Stimuleren	x	x	x	
Faciliteren	x	x	x	x
Loslaten				

De rol van de gemeente en van de inwoner werken als twee communicerende vaten, zoals is aangegeven in bovenstaand schema. Wanneer de overheid het initiatief neemt en bepaalt, ligt het participatieniveau automatisch lager. Naarmate inwoners meer beïnvloedingsruimte krijgen, hoe minder bepalend de rol van de gemeente is. Wanneer het nagestreefde niveau van participatie hoger is, moet meestal ook aan de onderliggende niveaus van participatie worden voldaan. Meewerken is immers makkelijker wanneer je als inwoners ook mag meeweten en meedenken.

5. Waar staan we nu en waar gaan we heen?

Ondanks de succesvolle participatietrajecten die in onze gemeente hebben plaatsgehad, blijft de waardering van de inwoner achter bij de ambities die in het coalitieakkoord zijn opgenomen. De resultaten uit de bestuurskrachtmetering, 'Waarstaatjegemeente' en het rapport van de

Rekenkamercommissie *De burger neemt het initiatief* geven aanknopingspunten voor de manier waarop we participatie en communicatie kunnen verbeteren.

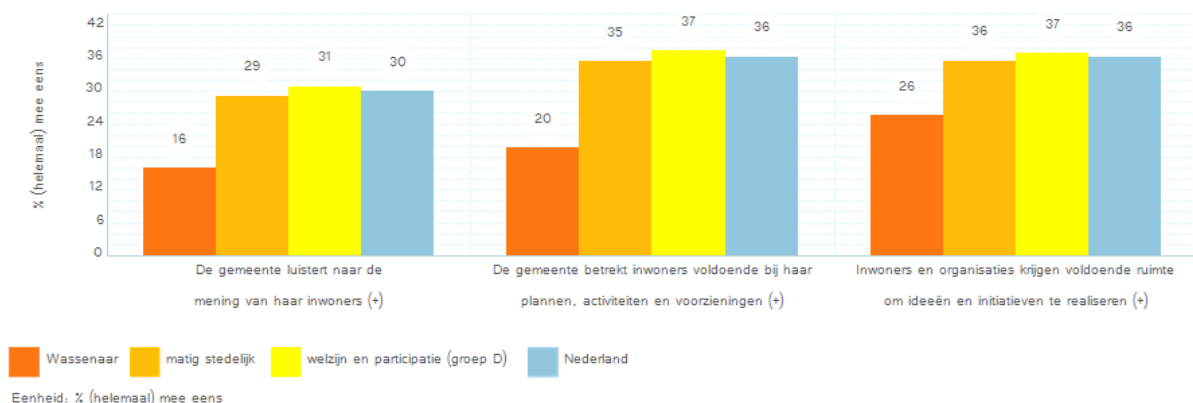
5.1. Bestuurskrachtmeting 2016

Ondanks onze inspanningen, kan de actieve samenleving in onze gemeente Bestuurskrachtmeting uit 2016 beter benut worden. Volgens de Bestuurskrachtmeting uit 2016 zijn er grote verschillen in de wijze waarop participatie in Wassenaar plaatsvindt. Participatie vindt volgens de Bestuurskrachtmeting vooral plaats op ad-hoc basis. Een duidelijke structuur, procesbeschrijving en coördinatie ontbreken. Voor inwoners is daardoor vaak niet helder wat zij van de gemeente kunnen verwachten. Uit de meting bleek dat Wassenaarse organisaties en ondernemers vinden dat zij onvoldoende betrokken worden bij besluitvorming over zaken die voor hen relevant zijn. Ook vinden maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners dat zij niet voldoende gehoord worden en dat er onvoldoende sprake is van open communicatie. Zij gaven aan dat er te weinig gebeurt met inspraak (zonder verdere uitleg of communicatie).

5.2. Waarstaatjegemeente

De conclusies uit de bestuurskrachtmeting zien we terug in de recentere resultaten uit het onderzoek 'Waarstaatjegemeente' uit 2018. Inwoners van de gemeente Wassenaar waarderen de wijze waarop de gemeente over het algemeen samenwerking zoekt met inwoners gemiddeld met een 5,65 (tegen gemiddeld 6,07 in de vergelijkbare stedelijkheidsklasse). Van de inwoners vindt 16% van de inwoners dat de gemeente voldoende luistert naar hun mening; 20% vindt dat de gemeente inwoners voldoende betreft bij plannen, activiteiten en voorzieningen; 26% vindt dat de gemeente voldoende ruimte geeft voor het realiseren van ideeën en initiatieven. De gemeente Wassenaar kan hierin dus nog een slag maken.

Samenwerking en co-creatie

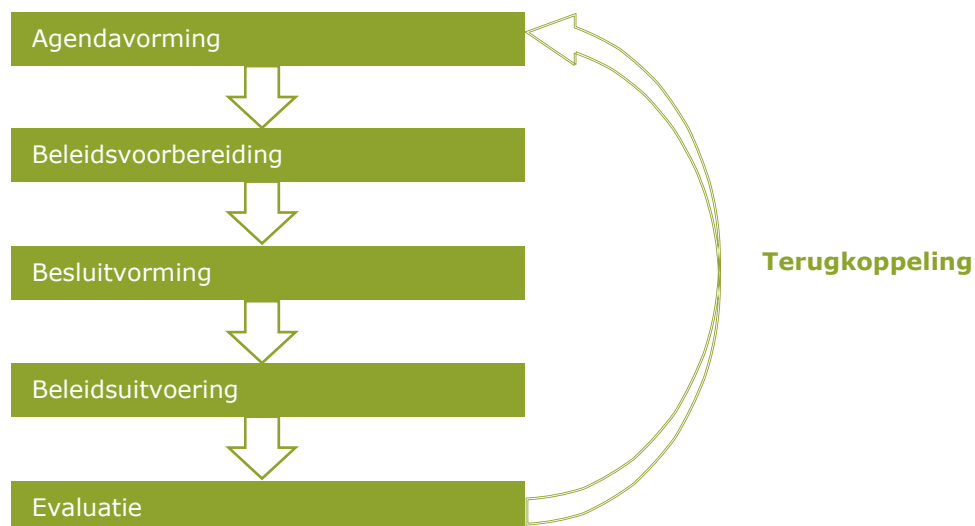
6. Wanneer, hoe, wie en wat: spelregels voor participatie

Om de toegevoegde waarde van participatie voor onze gemeente goed te benutten, is het belangrijk om de wederzijdse verwachtingen te verhelderen. Daarom formuleren wij in deze nota de spelregels voor participatie en communicatie. Participatie kan zowel op initiatief van de

gemeente plaatsvinden als op initiatief van de al dan niet georganiseerde inwoner. Beide scenario's komen hieronder aan bod.

6.1. Inwonerparticipatie: de gemeente neemt het initiatief

De gemeente Wassenaar betreft inwoners, ondernemers, instellingen en organisaties zo veel mogelijk bij het maken en uitvoeren van beleid. Dat kan in elke fase van beleidsvorming: bij de agendering, voorbereiding, besluitvorming, uitvoering en evaluatie van beleid. Ons uitgangspunt is dat we inwoners, ondernemers en organisaties betrekken in een zo vroeg mogelijk stadium, dus nog vóór de formele besluitvormingsprocedure. Bij elke stap in de beleidsvormingscyclus kiezen we wat onze rol als gemeente is en welk niveau en welke vorm van inwonerparticipatie daarbij past. Wanneer een fase van beleidsvorming en het bijbehorende participatietraject is doorlopen, nemen we dit als afgerond resultaat mee naar de volgende fase. Dit voorkomt dat processen inefficiënt worden en lang duren, doordat we terugkomen op al doorlopen fasen en genomen besluiten opnieuw ter discussie worden gesteld.

6.1.1. Wanneer wel en niet

In principe is samenspraak een vast onderdeel van het gemeentelijk beleidsproces, maar niet alle onderwerpen lenen zich goed voor participatie. Sommige onderwerpen zijn dichtgetimmerd door wettelijke regels. Of het gemeentelijk beleid laat geen ruimte aan inwoners om nog invloed uit te oefenen. Dat geldt bijvoorbeeld bij het vaststellen van de gemeentelijke belastingen of Gemeenschappelijke Regelingen. Zijn er redenen die participatie in de weg staan of overbodig maken, dan kan het gemeentebestuur besluiten geen participatie toe te passen. Hier moet wel een goede reden voor zijn. De gemeente legt in dat geval helder en duidelijk uit waarom zij in dit geval geen participatie toepast.

6.1.2. Wie bepaalt en wie toetst?

Het is afhankelijk van het onderwerp of het college of de raad bepaalt of en hoe participatie plaatsvindt.

Wanneer **de raad** het besluit over een onderwerp moet nemen, stelt zij van tevoren de kaders vast. Bij de kadervorming worden de genoemde uitgangspunten voor inwonerp participatie meegenomen. Het college geeft desgewenst advies. De raad toetst bij het uiteindelijke besluit of het participatieproces volgens de afspraken is verlopen. De raad controleert of de belanghebbenden voldoende zijn betrokken: zijn alle standpunten in beeld gebracht en gewogen?

Wanneer **het college** over het onderwerp gaat, stelt het ook de uitgangspunten vast en controleert het of het participatieproces volgens de afspraken is uitgevoerd.

6.1.3. Wie doen er mee?

Iedereen die belang heeft bij een onderwerp, kan participeren. Het gaat niet alleen om belangengroepen of adviesraden, maar ook om individuele belanghebbenden. De gemeente doet haar best elke belanghebbende te betrekken. We gaan daarom ook actief op zoek naar groepen die niet zo snel van zich laten horen, maar wel betrokken zijn. We maken daarbij gebruik van communicatiemiddelen die passen bij de doelgroep en gaan naar de plekken waar zij zich bevinden. We streven er op deze manier naar dat zo veel mogelijk belangengroepen in het participatieproces vertegenwoordigd worden.

6.1.4. Hoe gaat de gemeente te werk?

De gemeente is verantwoordelijk voor het vormgeven van het proces en kijkt in hoeverre inwoners hierbij betrokken kunnen worden. Voor ieder te nemen besluit volgen we deze werkwijze, opgetekend in de participatieparagraaf van college- en raadsadviezen:

- We bepalen of het onderwerp geschikt is voor participatie.
- We bepalen of er voldoende financiële middelen zijn om te participeren en of er geld is voor beleids- of uitvoeringsalternatieven.
- We bepalen de inhoudelijke kaders: waar is ruimte voor participatie?
- We bepalen het doel van de participatie en wat we gaan doen met de resultaten.
- We brengen alle belanghebbenden en hun belangen in beeld (krachtenveldanalyse).
- We bepalen de rol van de gemeente: reguleren, regisseren, stimuleren, faciliteren, loslaten.
- We bepalen in welke beleidsfase we ons bevinden: agendering, voorbereiding, besluitvorming, uitvoering of evaluatie.
- We stellen het niveau van participatie vast: mogen inwoners meeweten, meedenken, meewerken of meebepalen.
- We bepalen met wie, wanneer, hoe en met welke middelen of methoden we participeren.
- We betrekken actief alle belanghebbenden.
- We bepalen wie uiteindelijk beslissingsbevoegd is: de raad, het college of de inwoners.
- Na afloop evalueren we het participatietraject samen met de deelnemers. Het resultaat wordt openbaar gemaakt, zodat iedereen ervan kan leren.

6.2. Informatie en communicatie bij participatietrajecten

Wanneer de gemeente haar inwoners, ondernemers en instellingen wil betrekken, vereist dit een goede communicatie. Inwoners moeten weten wat de gemeente doet en van plan is. Dit houdt in dat wij inwoners op tijd en duidelijk informeren, belanghebbenden actief opzoeken en de

gelegenheid bieden om een bijdrage te leveren. Wat betekent dit nu voor de inrichting en uitvoering van het communicatieproces?

6.2.1. Dialoog met de samenleving: van buiten naar binnen

Samenspraak levert alleen resultaten op als de gemeente en belanghebbenden op een constructieve manier de dialoog aangaan. Een belangrijk uitgangspunt voor gemeentelijke communicatie is dan ook dat we 'van buiten naar binnen' werken. De gemeente toont zich oprecht geïnteresseerd in hetgeen inwoners, bedrijven of instellingen naar voren brengen en laat dat merken in woord en daad. Dit uit zich in een gemeentelijke communicatie die aansluit op wat er leeft in de samenleving, op de informatiewensen en -behoeften van inwoners en ook op hun taal. Bestuurders en ambtelijke organisatie verzamelen zo veel mogelijk ideeën uit de samenleving en leggen de diverse belangen naast elkaar, zodat een gegronde afweging kan plaatsvinden. We wegen de inbreng van inwoners, bedrijven of instellingen zichtbaar mee in de uiteindelijke beslissing.

6.2.2. Inrichting informatie- en communicatieproces

Een open en transparante wijze van communiceren helpt bij het managen van verwachtingen richting inwoners. We maken waar wat we hebben beloofd of afgesproken en bij vervelende boodschappen draaien we er niet omheen. Voor het informatie- en communicatieproces bij participatietrajecten betekent dit het volgende:

- De gemeente informeert inwoners, bedrijven of instellingen **voldoende** en **tijdig** over het onderwerp van samenspraak en de manier waarop het proces van samenspraak vorm krijgt.
- Deelnemers aan het proces krijgen **toegang tot alle openbare informatie** over het onderwerp, onder ander over de randvoorwaarden, de financiële en wettelijke kaders en de gemeentelijke beleidsruimte. Als niet alle informatie gegeven kan worden, geven we aan waarom. Belangstellenden en belanghebbenden zijn hierdoor in staat om zelfstandig een oordeel te vormen over het gevoerde en te voeren beleid.
- De gemeente geeft **duidelijk** en **begrijpelijk** aan waarom zij kiest voor een bepaalde vorm van participatie en geeft aan wat zij met de resultaten gaat doen.
- De gemeente is **toegankelijk** en reageert snel en adequaat op informatieverzoeken of klachten.
- De gemeente informeert deelnemers **actief** als de plannen stil liggen, wijzigen of uitgesteld worden. Als een participatieproces voortijdig wordt gestaakt, wordt beargumenteerd en controleerbaar aangegeven waarom.
- De inbreng van belanghebbenden wordt **schriftelijk vastgelegd**, tenzij er een goede reden is om daarvan af te wijken. Dit in goed onderling overleg.
- De gemeente weegt de inbreng van belanghebbenden aantoonbaar mee in de uiteindelijke besluitvorming. We laten zien wat er met de inbreng gedaan is en waarom de keuzes zijn gemaakt. We blijven, indien van toepassing, ook na het participatietraject met de belanghebbenden communiceren over de **resultaten en voortgang** van het project.

Afhankelijk van het traject en de vorm van participatie, kan het college of raad vooraf eisen stellen. Ook kunnen specifieke afspraken worden gemaakt met belanghebbenden. Voor een enquête of

peiling via Facebook moet je immers met andere zaken rekening houden dan bij het participeren in een klankbordgroep. Afspraken kunnen bijvoorbeeld gaan over de representativiteit van de inbreng, de anonimiteit van de inbreng, de agenda, de verslaglegging en het omgaan met publiciteit en media.

6.2.3. Passende communicatiemiddelen

Participatie is maatwerk. De (communicatie)middelen die we inzetten voor participatie moeten passen bij het onderwerp, bij het niveau van participatie en bij de doelgroep. Als hulpmiddel voor het kiezen van de communicatiemiddelen die onze doelgroep aanspreken, maken we gebruik van een **leefstijlenatlas**. Deze geeft per postcode inzicht in de manier waarop mensen, op basis van hun leefstijl, bij voorkeur communiceren. Een overzicht van middelen die de gemeente kan inzetten, afhankelijk van leefstijl en participatieniveau, staat in bijlage 1.

6.3. Overheidsparticipatie: de maatschappij neemt het initiatief

Een maatschappelijk initiatief is een initiatief van een inwoner of een groep inwoners om zelf deel te nemen en bij te dragen aan de realisatie van het verbeteren van de lokale samenleving, zonder oogmerk van privaat gewin. Dit soort initiatieven vanuit de samenleving spelen een steeds belangrijker rol in het verbeteren van de kwaliteit van de lokale gemeenschap.

6.3.1. Stimuleren van initiatieven

Ook de gemeente Wassenaar wil inwoners stimuleren tot en ondersteunen bij maatschappelijke initiatieven, met name op het gebied van zorg, klimaatneutraliteit, groene projecten in de wijk en de inrichting van de openbare ruimte. De bijeenkomsten 'Wassenaar zijn we samen' worden daarom voorgezet om wijken en buurten met elkaar en met partners in de gemeente te verbinden. Daarnaast worden ontmoetingen gestimuleerd en het gezamenlijk oppakken en uitvoeren van activiteiten, bijvoorbeeld Burendag, NL Doet en NL schoon.

6.3.2. Verordeningen aanpassen

Maatschappelijke initiatieven worden ook wel 'burgerinitiatieven' genoemd. Dit levert de nodige spraakverwarring op. Dit omdat de volgens de Verordening op het burgerinitiatief, de inwoner het recht heeft om een punt op de agenda van de raad te zetten. Vooral nog wordt van dit recht beperkt gebruikgemaakt. Als er al gebruik van wordt gemaakt, gaat het vaak puur om het onder de aandacht brengen van een onderwerp, met de verwachting dat de gemeente dit verder oppakt bij een positieve ontvangst van het idee. Vanuit de gedachte dat de maatschappij steeds meer zelf een rol speelt bij het initiëren en uitvoeren van plannen, past het dat de verordening aangepast wordt aan de huidige invulling van de term burgerinitiatief. Doel van de aanpassing is dat iedereen die gebruikmaakt van het recht, ook zelf een rol pakt bij de totstandkoming van de plannen. In het geval er gebruikgemaakt wordt van het recht op een burgerinitiatief, moet de raad het bevoegd gezag zijn. De raad kan in dit geval ook bepalen in welke vorm het ondersteuning wil bieden, waarmee vanuit zijn positie beter handen en voeten kan geven aan de aansluiting bij maatschappelijke initiatieven. Omdat initiatieven in aard kunnen verschillen, kan een roep om

ondersteuning voor een maatschappelijk initiatief ook direct bij het college of de ambtelijke organisatie ingebracht worden.

Om meer initiatief bij de burger te leggen kan de raad ook overwegen de Referendumverordening aan te passen, die in 2014 is ingevoerd. Volgens de verordening kan elke kiesgerechtigde inwoner een raadgevend referendum aanvragen. Een raadgevend referendum gaat over een onderwerp waarover de raad nog een besluit gaat nemen. De uitslag van zo'n referendum moet gezien worden als een advies van de bevolking aan de raad.

6.3.3. Hoe ondersteunt de gemeente?

Ondersteuning van de gemeente bij maatschappelijke initiatieven kan variëren van geen enkele bijdrage of bemoeienis tot een substantiële bijdrage of bemoeienis. Zij kan bijvoorbeeld de vorm aannemen van een financiële bijdrage, ambtelijke inzet, het leveren van kennis en kunde of het verbinden van diverse initiatiefnemers. Iedereen met een maatschappelijk initiatief kan aanspraak maken op deze ondersteuning, dus niet alleen de inwoners die de weg naar de gemeente gemakkelijk weten te vinden. Volgens het rapport van de Rekenkamercommissie is een constructieve samenwerking tussen gemeente en inwoners een belangrijke succesfactor voor de verdere ontwikkeling van een maatschappelijk initiatief. De gemeente zorgt er dus voor dat zij goed toegankelijk is voor vragen om ondersteuning. Centrale rol spelen hierbij de wijkmanagers, die fungeren als herkenbare contactpersoon voor maatschappelijk initiatieven. Daarmee borgen we zowel duidelijke toegang als interne afstemming. Zij kunnen ook aangeven of een onderwerp opgepakt kan worden in het kader van de Verordening op het Burgerinitiatief.

Aandeel gemeente	Substantiële bijdrage gewenst	Relatief kleine bijdrage volstaat	Geen bijdrage gewenst
Gedrag gemeente	Wel samenwerken en coproductie, niet overnemen	Wel faciliteren, niet indammen	Wel interesse tonen, niet tegenwerken of hinderen
Bijdrage gemeente	Bestuurlijke en ambtelijke organisatie en realisatiekracht (raad besluit over kaders)	Kennis; netwerk; ambtelijke capaciteit; materiële middelen; financiële middelen	Blijk van waardering

(Schema gemeentelijke ondersteuning bij burgerinitiatieven van Partners & Pröpper, Rekenkamercommissie, 2018)

Maatschappelijke initiatieven zijn mogelijk in allerlei soorten en maten. De ene initiatiefnemer heeft iets anders nodig dan de andere. Ondersteuning van de gemeente is dan ook maatwerk. Per geval bekijkt de gemeente of zij een initiatief wil of kan ondersteunen en hoe zij dat doet. Daarbij komen vragen aan de orde als: Wat is het resultaat van het initiatief? Wat is het doel? Welk probleem lost het op? Is er een groot belang mee gemoeid? Is er sprake van veel tegengestelde belangen? Is er regelgeving over dit onderwerp? Past het initiatief bij het beleid van de gemeente? Is de hulp van de gemeente nodig? Zo ja, wat is er dan nodig? Kan de gemeente de gevraagde hulp ook bieden? Wanneer de gemeente een initiatief niet kan ondersteunen, wordt altijd helder gecommuniceerd wat de reden hiervoor is. Voor de behandeling van maatschappelijke initiatieven wordt een

werkproces opgesteld, zodat de ambtelijke organisatie deze op een adequate, integrale manier kan oppakken.

6.3.4. Wat zijn de voorwaarden?

Wanneer samenwerking van de gemeente wordt gevraagd, is dit niet vrijblijvend. Een initiatiefnemer mag van de gemeente verwachten dat deze zich een serieuze, verantwoordelijke samenwerkingspartner toont. Andersom verwacht de gemeente dat ook van de initiatiefnemer. De verantwoordelijkheid voor participatie en communicatie ligt bij de initiatiefnemer. De initiatiefnemer zorgt er zelf voor dat hij alle relevante partijen in beeld brengt en deze op een actieve manier betreft. Samen met belanghebbenden - onder wie de gemeente - maakt hij afspraken over het proces en de samenwerking en betrokkenheid van partijen.

6.3.5. Initiatieven in het kader van de Omgevingswet

Naar verwachting gaat in 2021 de nieuwe Omgevingswet in. Participatie is een belangrijke pijler van deze wet. De Omgevingswet biedt inwoners en ondernemers meer mogelijkheden om de Wassenaarse leefomgeving samen vorm te geven. Op rijksniveau wordt nog gewerkt aan regelgeving. Deze kan van invloed zijn op de werkwijze voor initiatieven in het kader van de Omgevingswet. De werkwijze die de gemeente hierbij hanteert, wordt nadat er duidelijkheid is over de regelgeving, in een participatief traject met belanghebbende partijen vastgelegd.

7. Experimenteren met nieuwe vormen van participatie

De gemeente Wassenaar staat open voor nieuwe vormen van participatie en communicatie. Traditionele middelen zoals informatiebijeenkomsten of klankbordgroepen, kunnen worden aangevuld met of vervangen door nieuwe vormen van participatie, bijvoorbeeld flitspeilingen op Facebook of toepassing van een methode als *deep democracy* (waarbij tegenstellingen en botsende meningen op respectvolle wijze met elkaar onderzocht worden in dialoog en discussie). Per geval bekijken we wat de beste manier is om inwoners te betrekken en of een experiment op zijn plaats is.

Een van de vernieuwende vormen voor participatie is het Right to Challenge. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft in een brief van 5 juli 2018 aan de Tweede Kamer een plan van aanpak geschreven voor versterking van de lokale democratie en bestuur. Onderdeel daarvan is het streven naar een verdubbeling van het aantal gemeenten dat met het Right to Challenge werkt. Dit betekent dat bewoners kunnen aanbieden om taken van de gemeente over te nemen, als zij denken het slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen. Het college gaat toetsen of de Verordening op het burgerinitiatief uit 2006 en de Wijziging inspraakverordening en samenspraak uit 2015 toereikend zijn voor het mogelijk maken van deze nieuwe vormen van participatie. Het resultaat zal aan de raad worden voorgelegd, waarna in samenspraak met de raad -als verantwoordelijk bestuursorgaan- de verordeningen aangepast kunnen worden.

Bijlage 1: Communicatietoolkit op basis van levensstijlen

In onze gemeentelijke communicatie sluiten we zo veel mogelijk aan bij de informatiewensen en -behoeften van onze inwoners. Als hulpmiddel voor het kiezen van de communicatiemiddelen die onze doelgroep aanspreken, maken we daarom onder andere gebruik van de leefstijlenatlas van onderzoeksbureau SAMR. Deze atlas geeft per postcode inzicht in de manier waarop mensen, op basis van hun leefstijl, bij voorkeur communiceren. SAMR heeft voor Wassenaar een communicatietoolkit gemaakt op basis van de leefstijlenatlas. In deze bijlage is een uittreksel van deze toolkit opgenomen. De toolkit moet medewerkers en bestuurders van de gemeente helpen om communicatie en participatietrajecten zo vorm te geven dat deze het best bij de betrokken inwoners past.

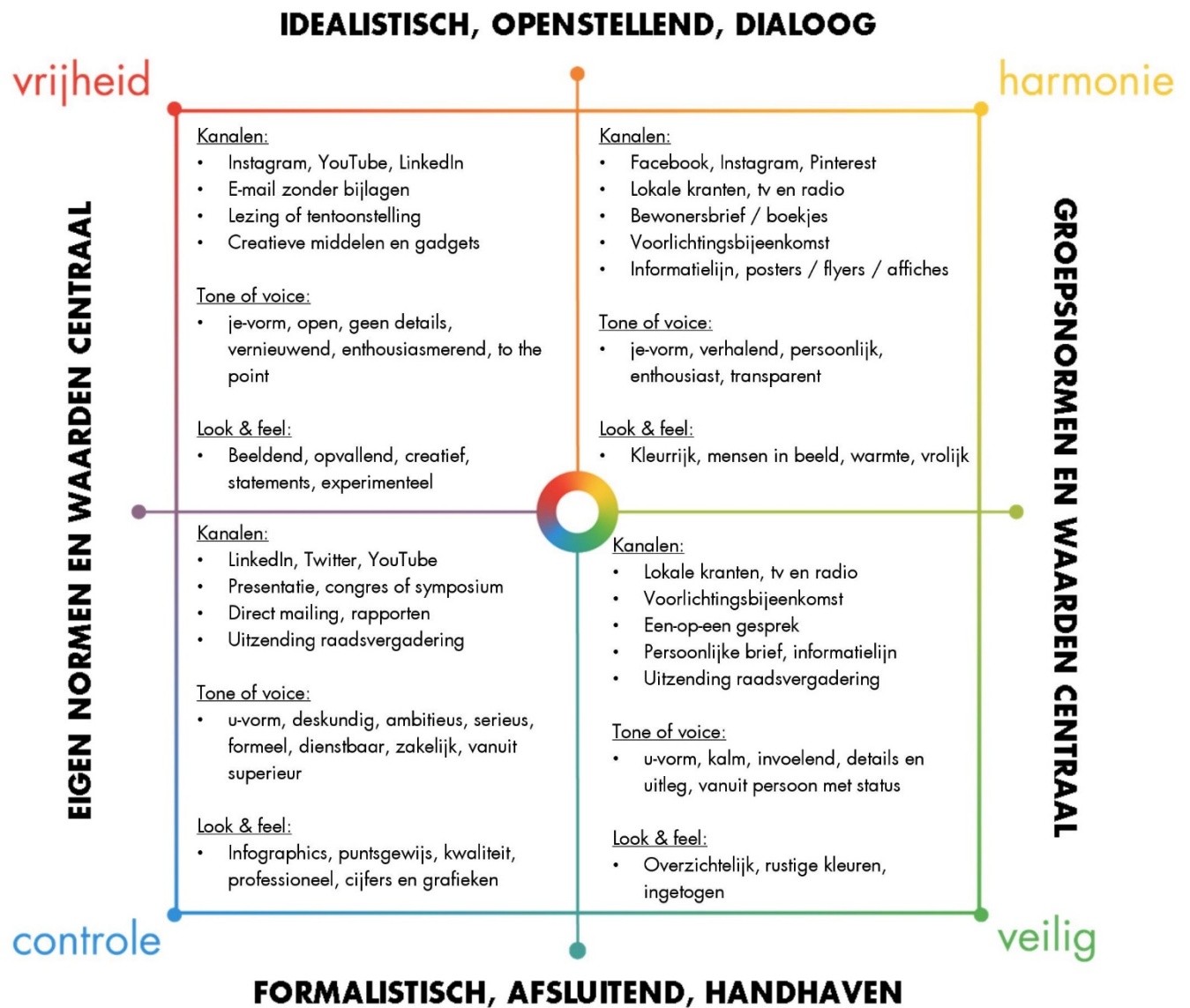
Leefstijlen

SAMR heeft aan de hand van zogenaamde 'big data' postcodes ingedeeld naar leefstijlen. De gegevens zijn dan ook niet terug te brengen tot een individueel niveau. Bewoners worden op basis van hun leefstijl ingedeeld in vier groepen: de rode, blauwe, gele en groene groep. Elke groep heeft andere waarden, een andere blik op de overheid, wil op een andere manier aangesproken worden en heeft een voorkeur voor andere communicatiemiddelen. Bij het inrichten van communicatie en participatietrajecten kan hier rekening mee gehouden worden. De blauwe groep is zakelijk, zelfverzekerd, goed in analyseren en het aanpakken van zaken, houdt van controle en is statusgericht. De rode groep is innovatief, creatief, gericht op zelfontwikkeling en houdt van zijn vrijheid. De gele groep houdt van harmonie, spontaniteit, vele sociale contacten en gezelligheid. De groene groep hecht waarde aan veiligheid en geborgenheid, is gericht op zekerheid en bescherming, houdt van structuur en vastigheid en vindt sociaal contact van belang binnen een kleine groep mensen. Overigens is enige voorzichtigheid geboden met indelen van mensen in groepen. Bijna niemand is volledig rood, geel, blauw of groen. Bijna iedereen heeft wel iets van elke leefstijl in zich. De toolkit is dan ook een hulpmiddel, geen voorschrift.

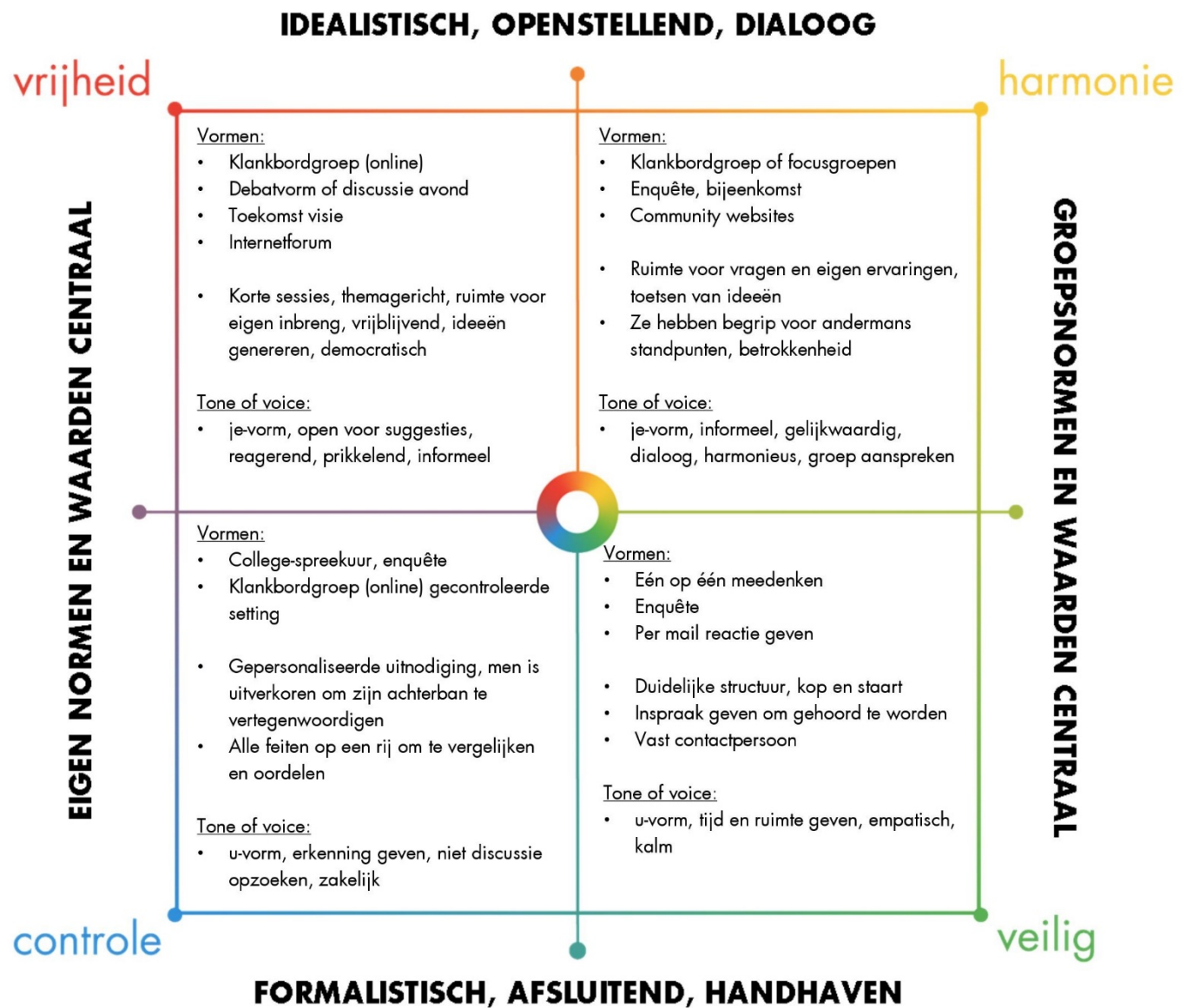
Overzichten voor meeweten, meedenken, meewerken, meebepalen

De meeste inwoners van Wassenaar horen tot de blauwe groep, maar op postcodeniveau zijn verschillen te zien. Deze gegevens zijn beschikbaar voor medewerkers van de gemeente. Voor elk participatieniveau (meeweten, meedenken, meedoen, meebepalen) is een overzicht gemaakt van de vormgeving van de communicatie voor elke type leefstijl. In de overzichten zijn suggesties voor een aantal passende communicatiemiddelen opgenomen. Het overzicht is niet uitputtend en zeker niet dwingend, maar moet helpen bij het beter vormgeven van communicatie- en participatietrajecten. De gemeente Wassenaar biedt ruimte voor experimenten. We staan daarom open voor nieuwe vormen van participatie en communicatie.

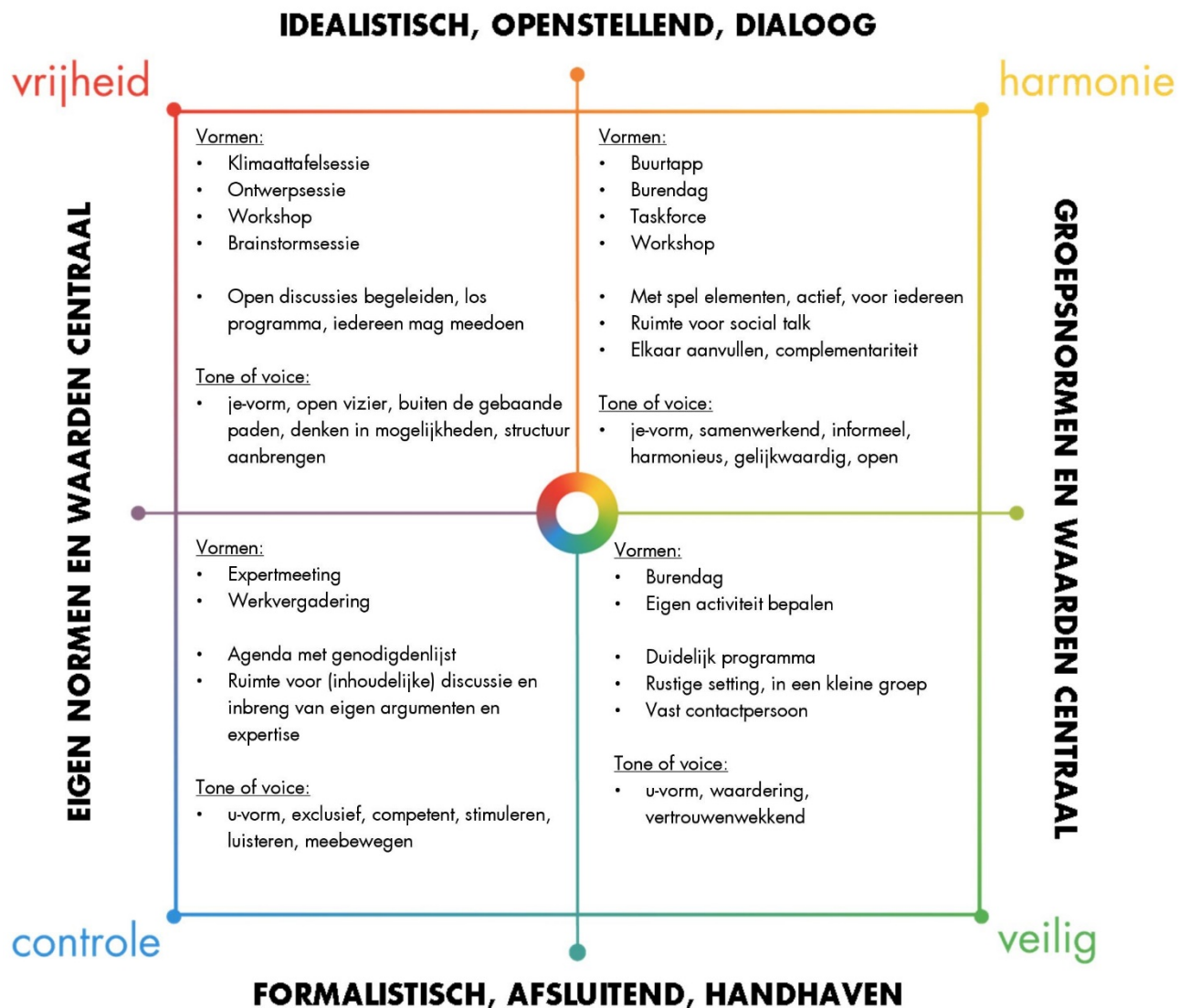
Meeweten

Meedenken

Meewerken

Meebepalen

